

UNA TARDOR RESPLENDENT PER A L'ANNA POLITKÓVSKAIA

A Moscou ja hi fa fred a principis d'octubre. Podem imaginar-nos la neu, els vianants adelerats cobrint-se el cap amb el *txapca*, aquell barret de pell tant característic. El cel no cal que estigui tapat: el sol de la tardor és ben agradable i pot lluir sense que cap núvol li enterboleixi la feina. Als criminals, però, tan els fa treballar amb el cel tapat com amb bon temps. Fa un any, per exemple, amb aquest mateix sol rutilant, una dona va ser assassinada. Era periodista i escriptora.

L'any 2004 havia viatjat a Barcelona. El PEN Català hi presentà l'informe *Antiterrorisme, escriptors i llibertat d'expressió* dins el Fòrum Universal de les Cultures. La relació de la periodista amb aquesta entitat ve de dos anys enrere. Llavors va ser convidada a participar en el Dia Internacional de l'Escriptor Empresonat que se celebra a tot el món cada 15 de novembre. Teixirà una bona amistat amb la poeta i traductora Yael Langella, que li farà de traductora i li explicarà el país i la ciutat. Pels locals del Fòrum, la periodista, s'hi mou amb tímidesa. Només els qui coneixem el grau del seu compromís, sabem que sota aquella aparença fràgil, s'hi amaga una obstinació per fer conèixer al món totes i cadascuna de les atrocitats que s'han comès a les dues guerres russes contra Txetxènia. Ja llavors, més d'una trucada l'havia avisat que la seva vida corria perill si continuava per aquell camí. Hi ha un parell de dones de trets eslaus que no semblen massa interessades en les conferències i que es mouen de manera sospitosa al seu voltant. Algú em diu que em posi al seu darrera. La meva estatura pot dissipar, tal volta, alguna temptació executòria. Jo obeeixo, però me'n ric per dins. Voleu dir que cal...? Finalment les dones fan mutis i no cal preocupar-se'n més. M'ho prenc com una anècdota banal, simpàtica. Quan em truquin aquell fatídic 7 d'octubre de 2006 comunicant-me la mort de l'escriptora, la mort de la periodista, recordaré aquell somriure meu i la impotència se'm farà desmesurada, infinita. Tant, que em farà mal.

A l'Anna Politkòvskaia la van assassinar disparant-li dos trets a cremadent davant mateix de casa seva. Tenia quaranta-vuit anys.

L'any 1991, dins el procés de desmembració de la URSS, la República de Txetxènia proclama la seva independència. El somni només dura 3 anys. A finals del 1994, ja amb Boris Ieltsin al poder, l'exèrcit rus ocupa Txetxènia. Després de 20 mesos de guerra sagnant s'arriba a un tractat de pau l'agost de 1996. La normalització de la nova Txetxènia, però, també serà breu. El setembre de 1999, Boris Ieltsin ha decidit investir com a primer ministre a Vladimir Putin, ex director de l'FSB (Servei Federal de Seguretat, l'organisme que substituirà al mític KGB) i home que ha fet carrera, precisament, dins aquest mateix organisme. Com a resposta a un seguit d'atemptats en uns blocs de pisos de Moscou que el govern atribueix a grups armats txetxens –malgrat que els propis txetxens ho neguin i s'hagi denunciat la implicació del propi FSB-, Putin comença una altra guerra contra Txetxènia l'octubre de 1999. La capitalització política del determini i de la duresa mostrada durant la contesa, serà una arma electoral importantíssima de cara a guanyar les eleccions presidencials del 2000. Putin es mostra com un líder fort i decidit a fer que, Rússia, torni a ser una potència mundial. La gent se'l creu i el vota massivament.

Anna Politkòvskaia comença a escriure les seves cròniques sobre Txetxènia a *Nóvaia Gazeta*, bisetmanari de Moscou, el mateix any 1999. Des del primer article s'imposa relatar, amb pèls i senyals, quines són les conseqüències de la guerra. Els bombardejos contra la població civil txetxena han estat constants, d'una crueltat inusitada. L'Anna visita els camps de refugiats, els hospitals militars. Parla amb tothom que té coses a dir i busca fonts fidedignes per informar-se. Els desastres, però, s'han succeït també a l'altra bàndol. S'entrevista amb associacions de mares de soldats russos: la situació penosa de les tropes russes i el fet que el servei militar sigui obligatori, fa que

els abusos de tot tipus siguin freqüents. La seva incansable tasca per donar veu als qui no tenen altra manera d'explicar tot el que han patit, comença a molestar al Kremlin. Tot i que la recepció a Rússia dels articles de l'Anna és molt minsa, a nivell internacional, les entitats que s'encarreguen de vetllar pels Drets Humans, cada vegada més es fixen en els seus escrits. El paper de medidora, el 2002, en el segrest per part de guerrillers txetxens del teatre Dubrovka de Moscou –que acabà amb la vida de 130 ostatges i 41 assaltants, morts amb gas tòxic per forces especials de l'FSB- té molta repercussió. El seu estil auster, assenyalant, apuntant, mostrant, dient, exerceixen d'altaveu a una paraula, “Txetxènia”, que Putin comença a fer-ne un tabú. Davant seu, el mot es fa del tot desagradable, qui gosa pronunciar-lo segur que rebrà algun càstig. L'Anna Politkòvskaia es converteix en la pedra a la sabata del govern Putin.

En aquesta Rússia on l'oligarquia del PCUS ha estat substituïda per la del KGB, amb una classe de nous rics que associa el mot llibertat, a la possibilitat de tenir més a l'abast qualsevol plaer frívol i capriciós, la ploma de l'Anna, amb les seves tortures, amb les seves morts, amb les seves denúncies, desllueix aquesta falsa imatge de prosperitat aconseguida a costa de trepitjar drets tan fonamentals com la llibertat de premsa o la llibertat d'associació. Els mitjans de comunicació independents sorgits durant la *glasnost* –la política de transparència iniciada el 1985 per Mikhail Gorbtxov- han estat comprats per empresaris. El govern dicta lleis per blindar l'entrada de capital estranger, sobretot als mitjans audiovisuals. Se signa un pacte no escrit: pel bé de la Gran Rússia que volem construir, la informació sobre Txetxènia ha de ser la mínima. Putin acapara tota l'atenció als mitjans. Quan no apareix Putin s'informa de les activitats de Rússia Unida, el seu partit. Si no vols que un escamot de l'FSB “redecori” de nit la redacció del teu diari, de la teva emissora de ràdio o del teu canal de televisió, has d'obeir. Durant les eleccions del 2004 els debats electorals es feien a les vuit del

matí. L'excusa fou que els candidats no eren prou coneguts i si es feien en horari de *prime-time* les audiències se'n podrien ressentir.

Un acudit corre per Rússia: una nit, un home es desvetlla i engega la televisió. Al primer canal hi surt Putin, al segon canal hi surt Putin, al tercer canal hi surt Putin. L'home gosa pitjar l'interruptor del número quatre del seu comandament a distància: un agent de l'FSB apuntant-lo amb una pistola irromp a la pantalla: “no provis de tornar a fer això que acabes de fer, mai més en la teva vida”, li diu l'agent.

Una nit d'abril. Se sent el brogit somort de la pluja. Un grup d'amics es reuneix, al pis de l'Anna, un divendres. Després del sopar, els gots han demanat ser omplerts per acompanyar les paraules, l'amistat. S'ha acabat el gel. Un dels comensals s'ofereix per anar-ne a buscar a la cuina. Quan torna amb els glaçons es dirigeix a la periodista: “Anna, ja saps que al congelador hi tens una mà?” L'Anna no hi dóna importància, divertida, explica que en el seu darrer viatge a Txetxènia, oculta al maleter d'un cotxe, una família havia aconseguit esbrinar on havien enterrat el seu fill, però per poder demostrar-ho, necessitaven una prova d'ADN. La família havia tallat la mà del suposat cadàver i l'Anna esperava que fos dilluns per poder anar a un laboratori i fer els pertinents anàlisis. Ens ho explica Boris Panfilov, director del Centre de Periodisme en Situacions Extremes de Moscou. Així era l'Anna Politkòvskaia i aquest el grau d'implicació amb el que havien sofert a Txetxènia.

A Rússia, només hi ha un llibre publicat de l'Anna Politkòvskaia. De les més de 2000 persones congregades l'endemà del seu assassinat, sis mesos després, tan sols un parell de centenars s'hi aplegaven, vigilats per la mateixa quantitat de policies, donant testimoni de no voler oblidar, de no voler estendre el silenci damunt la seva causa. «Les autoritats estatals no escolten els advertiments de la gent. Viuen la seva vida, amb les cares preocupades per l'avarícia i per la por que algú intenti impedir-los enriquir-se

encara més. Perquè això no passi, la seva prioritat és acabar amb la societat civil”, escrivia a l’epíleg del seu llibre *Diari rus*, la mateixa Anna Politkòvskaia.

A Rússia s’ha demostrat que on no arriben les influències dels oligarques, les pistoles poden enretirar del mig aquells que fan nosa. Des del 1993, a Rússia, una vuitantena de periodistes han mort en circumstàncies violentes. És previsible que la xifra creixi. És responsabilitat de tots els qui tenim l’oportunitat de fer públic allò que pensem lliurement, d’evocar el nom de l’Anna Politkòvskaia i de denunciar el seu atroç assassinat malgrat no s’esclareixi mai ni qui l’executà, ni qui l’ordenà. Que el nostre tribut a la seva perseverança per denunciar tanta ignomínia, no sigui un crit de ràbia sense contingut. La Comunitat Internacional ha de mantenir viu el nom de l’Anna Politkòvskaia i la difusió dels seus articles com a exemple d’una persona abnegada en cercar sempre la veritat, quelcom que en qualsevol país on el mot “democràcia” és molt més que una pantalla per encobrir abusos, privacions i corrupteles, mai ha de suposar témer per la teva vida. Molt menys que te la manllevin.

Un any després de la mort de l’Anna, el seu record és la nostra memòria, el seu compromís, un exemple a seguir. Ni oblidarem, ni restarem callats, Anna. En nom de la llibertat més elemental, en nom de les tardors veritablement resplendents, no ens ho podem permetre.

David Figueres

(Premi Salvador Reynaldos de periodisme. Premis Recull de Blanes 2008)